

בתיב עין טוב

פרק א

לכוס של ברכה שהוא מלא ושבע. וכך אמר אין נתניין כוס לבך אלא לטוב עין אשר מתייחס אליו כוס של ברכה שהוא מלא, אבל לרע עין שהוא חסר אין מתייחס לו כוס של ברכה כלל. וכן ג"כ אחד מן עשרה דברים שנאמרו בכוס של ברכה, שנוחן בו עיננו של אדם שיהיה מתחבר לכוס של ברכה העין, ולמעלה בברכת המזון הארכנו בזה:

אמר רבי יהושע בן לוי מנין שאפילו עופות השמים מכיריים בצרי עין שנאמר כי חנם מזרעה הרשות בעיני כל בעל לנפת. וביאור דבר זה, כי צרי עין כל כך פועלים בעיניהם עד שאפי עופות השמים מרגישים בדבר כמו זה, כי עוף השמים הוא מסוגל לדברים כמו אלו שהם דברים רוחניים כדכתיב (קהלת י') כי עוף השמים يولיך הקול, ודבר זה ידוע אצל המבינים כי עוף השמים מוכן לקבל יותר מן שאר בית. וכבר הארכנו בזה במקום אחר שהעוף רוחני ביותר במה שהוא פורח באוויר, ובא לומר כי צרי עין יש להם כח רוחני רע ביותר וכל עוף השמים שהוא רוחני מכיר ומרגיש בצרי עין. ולפיכך הרשות בחנים מזרעה שהוא פורש הרשות ונוחן שם אוכל כאלו בא להטיב להם, ובבעל עוף לנפת מרגישים ואין נצדין בראשת כל כך כי אם לא היו מרגישים היו נצדין הרבה יותר, ופירוש הכתוב כי קרא הרשעים שזכר לפני זה שגוזלים וחומסים צרי עין, כי הם הפך הטוב עין שמאותם הברכה, ובא לומר כי הרשעים שהם פורשים הרשות לציד הבריות הש"י מציל את הבריות מידם ומרגישים בהם בני אדם. ומדאפק הכתוב בלשון כי חנם מזרעה הרשות בעיני כל לנפת, כי ר"ל גם עוף השמים מרגישים בצרי עין שככל שהם מזוקים עיננו, גם לשון מלא שיד בו וכל הוא דומה

בספר משלי (כ"ב) טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל. שלמה המלך ע"ה ר"ל מי שטא טוב עין ראוי שיהיה מתברך מן הש"י כי מלחמו נתן לדל, שכאשר הוא נותן בעין טובה שלא בצרות עין רק בהרחבת. וההפרש שיש בין לב טוב ובין עין טוב, כי לב טוב נקרא כאשר הוא חף להוציא טוב אל אחר, ולב רע נקרא כאשר אינו רוצה להוציא טוב אל אחר, ועין טוב נקרא כאשר הוא רוצה וחפש שיהיה חבירו בשלימות ובטוב, והפוך זה עין רע נקרא כאשר עיננו צר בשל אחר. ומפני כך אמר טוב עין הוא יבורך כי העין מדרכו שיהיה צר ואני חף בשלימות לכך הוא רחוק מן הברכה, וזה שהוא נתן בעין טוב מזרעה שהוא דבק בברכה יתרה. ואל"כ לא היה נתן בטוב עין, לכך כתיב טוב עין הוא יבורך כי מלחמו נתן לדל, שמנני שהוא בעל עין טוב הוא דבק בברכה כמו שאמרנו ולכך יבורך ג"כ:

ובפרק אלו נאמרין (סוטה ל"ח, ב') אמר ר"י בן לקיש אין נתניין כוס לבך אלא לטוב עין שנאמר טוב עין הוא יבורך אל תקרי יבורך אלא יברך ע"כ. וכי טוב עין הוא בעל ברכה כמו שהتابאר וראוי לחת לו כוס של ברכה לבך הש"י, אבל מי שיש לו צר עין אין ראוי לחת לו כוס של ברכה, ואם אינו טוב עין אין ראוי אל כוס של ברכה כלל כי אינו דבק בברכה ואיך יהיה מברך הש"י. ודע כי העין שהוא טוב הוא בעצמו כוס של ברכה, כי העין שידיך לומר בו מלא כאשר יש לו עין טוב והפוך זה שידיך בו חסר עין כאשר הוא עין רע. גם שידיך בו לשון שביעה כמו שאמרו להשביע עיננו, גם לשון מלא שיד בו וכל הוא דומה

העולם נוהג בסדר שלו ועל ידם ג"כ יוצאה העולם מן השווי ומקבל האדם התפעלות והוא החולי. מי שסובר והסיר ה' ממק כל חלי זו עין הרע, ידוע כי עין הרע יש בו כח אשוי שורף ומקבל האדם היוק מן המזיק אשר יש לו כח אשוי שורף, כי העין הזה שורף כמו האש שהוא שורף. ולמ"ד זו הרוח סובר כי על ידי יסוד הרוח יוצאה האדם מן השווי, וסביר כי עיקר החולי שמוסיפה את האדם מן השווי הוא הרות. מי שסובר זו הצינה הוא סובר כי השינוי נעשה ע"י יסוד השלישי שהוא יסוד המים, שאין הקור רק במים והוא שמוסיפה את האדם מן השווי ומתהדר ממנו החולי. ומ"ד זו צואה סובר כי השינוי אשר מתהדר באדם הוא יסוד העפר וזה שאמר זו צואה כי הצואה הוא עפר בלבד שאין בו דבר רק העפר, והרי ארבע יסודות ממש זכרו חכמים כסדר זה אחר זה. אמנם מי שסובר זו מרה סובר כסדר זה אחר זה. ואמרנו מ"ד ע"י אשר הוא דבק בנבראים ההuder, וזה תבין מלשון מריה שנאמר (עמום ח') ואחריתה כיום מר שנאמר על המיתה ודא ההuder, ובארנו זה בנתיב הענוה אצל א"ם אפר דם מריה. ודבר זה אמרו ג"כ בפ"ק דעתן (ב', א') מלאך המותollo מלא עינים וחרבו שלופה בידו וטפה של מריה תלואה בו, והטפה זו היא הדר מקובל האדם המיתה, וזה שאמר והסיר ה' ממק כל חוליו זו מרה הוא ההuder שדבק בחומר. ואמר פ"ג חלאים תלויים במריה, כי המרה אין בה צורה שלימה ולכך המרה בפרט הוא כנגד החומר אשר הוא נעדר כל צורה והוא משותף לכל ד' יסודות ואין בו צורה וממנו כל השינויים כלם. ואין להאריך במקום זה כי זכר כאן ד' יסודות שהם הרכבת האדם, וסביר מ"ד עין הרע כי האש יש בו יציאה מן השווי יותר ע"י כחו שהוא גדול וזה עיקר השינוי המגיע לאדם. ומ"ד זה הרוח כי הרוח על ידו השינוי כאשר הוא גובר ביותר ולפיכך והסיר ה' ממק כל חוליו זו רות, ומ"ד זה צינה סובר כאשר יסוד המים יוצא מן השווי ע"י רוב הצינה בו תלוי החולי. ומ"ד זו צואה הוא יסוד העפר כאשר יוצא מן השווי כי הצואה בודאי הוא יציאה מן השווי וכאשר הדבר הזה מתגבר בו חוליה השינוי ביותר. ומ"ד זו מרה סובר כי

צרי עין בכך רוחני רע ביותר. וזה שאמר אחורי אמר רבי שמעון בן לקיש כל הננה מצרי עין עובר בלאו שנאמר אל תלחם לחם רע עין, ורצה לומר כי מה שנottenham צר עין לאחר דבק בו עינו הרעה עד שהדבר ההוא מרוחק לגמריו מן העולם, ועובד בלאו כמו אכילת דבר שהוא דבר טמא שהוא מרוחק מן האדם, וכן הדבר הזה מה שנottenham צר עין הוא מרוחק מן האדם עד שהאכל הדבר ההוא עובר בלאו:

אמר ריב"ל אין עגלת ערופה באה אלא בשבייל צרי עין שנא' וענו ואמרו ידינו לא שפכה הדם היה ועינינו לא ראו וכי על לבנו עלתה שזקני ב"ד שופכי דמים הם אלא לא בא לידיינו ופטרנווהו ללא מזונות ולא ראיונו והנחנווהו ללא לווית. וכי דבר זה כמי נחשב מי שהוא רע עין לגדול רוע הפעל הוא כמו שפיכת דמים, דודאי עינא בישא קטיל וזהו אומנות של בעל עין הרע, ואדם זה בשבייל שפטרו ללא לוויה בשבייל עינו הרעה נחשב זה ש"ד גמור מן בעל עין הרע כמו שהוא אומנתו ולפיכך ראוי להביא עגלת ערופה.adam לא כן הלא אין זה שפיכת דמים, אלא מפני צרות עין באה עגלת ערופה וכל רע עין דרכו להמית אנשים בעין רע שלו, ולכך נחשב זה שפטרו ללא לוויה ש"ד גמור שהיה פועל בו עין הרע ובשביל שלט בו עין הרע נהרג ולכך מביאים עגלת ערופה:

ובפרק המקביל (ב"מ ק"ז ב') והסיר ה' ממק כל חוליו אמר רב זה העין רב לטעמייה דרב סליק לבי קברי עבד Mai דעבד אמר רב תשעים ותשעה בעין רעה ואחד בדרך ארץ, ושמואל אמר זה הרוח שמואל לטעמייה דאמר שמואל הכל ברוח ולשמואל הא אילכא הרוגי מלכות הנך נמי אי לאו זיקא עבדי להו סמתרי וחמי ר' יוסי בר חנינה אמר זו צואה אמר מר צואת החוטם וצואת האוזן רובם קשה ומיועטם יפה, ר"ח אמר זו צינה דאמר ר' חנינה הכל בידי שמים חז' מצינימ ופחים שנאמר צינימ ופחים בדרך עקש שומר נפשו ירחק מהם, רבי אליעזר אומר זו מריה, חניא נמי הכי מחלת זו מרה ולמה נקרא שמה מחלת שהיא מחלת כל גופו של אדם. ויש לך לדעת, כי ארבע יסודות הם בעולם וביהם

נתיבות

נחי' עין טוב פרק א

רכז

עולם

את בניו שאמר להם למה תתראו שלא יהיו נבננים
כולם ביחיד מפני עין הרע שלא ישלוט בהם,
וגם ממון שלו ישמור מעין הרע. ובפרק מקום
שנהגו (פסחים נ, ב) המשתרך בקניהם ובקנקניות
אין רואה סימן ברכה לעולם מאי טעם משום
דנפיש שلتא בזו עינא בישא הרי לך כי מאד
יש לשומר ממונו מעין הרע, ולכן אמרו זיל
יצו ה' אתך את הברכה באסמיד אין הברכה
שולחת אלא בדבר הסמי מון העין, וזה מפני מה
הعين, ודבר זה עניין גדול ואין להאריך בו:

העדר שדק בחומר הוא חומר לאלו ד'
יסודות בו תלוי שני המגיעים כי דבק בו ההעדר
ולכך בו תלוי השני וההעדר, ולפיכך יש חלים
בمرة כמנין מחלות, ותבן הדברים האלה והם
ברורים. ומ"מ תדע להבין מזה כי בעל עין הרע
שורף בעינו ויש להזהר ולהשמר מזה, ושאר דברי
אשר שייכים לעין הרע מבוארים בפרקם (אבות
פ"ב) אצל עין הרע וشنאת הבריות. ומאוד מאד
צריך האדם להזהר מעין הרע, הן הוא בעצמו
כמו שאמרו במדרש (ילקוט מקץ מ"ב) שיעקב צוה